

УДК 39+92

DOI <https://doi.org/10.15407/nte2024.04.032>

СОБЧУК ОЛЬГА

аспірантка кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи Центральноукраїнського національного технічного університету (м. Кропивницький, Україна).

ORCID ID: 0000-0003-3652-9494

SOBCHUK OLHA

a postgraduate student at the Department of History, Archaeology, Information and Archival Affairs of the Central Ukrainian National Technical University (Kropyvnytskyi, Ukraine).

ORCID ID: 0000-0003-3652-9494

ТУПЧІЄНКО МИКОЛА

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи Центральноукраїнського національного технічного університету (м. Кропивницький, Україна).

ORCID ID: 0000-0002-7076-4861

TUPCHIIENKO MYKOLA

a Ph.D. in History, an associate professor at the Department of History, Archaeology, Information and Archival Affairs of the Central Ukrainian National Technical University (Kropyvnytskyi, Ukraine).

ORCID ID: 0000-0002-7076-4861

Бібліографічний опис:

Собчук, О., Тупчієнко, М. (2024) Співпраця Володимира Ястребова із закордонними періодичними виданнями. *Народна творчість та етнологія*, 4 (404), 32–40.

Sobchuk, O., Tupchiienko, M. (2024) Cooperation of Volodymyr Yastrebov with Foreign Periodicals. *Folk Art and Ethnology*, 4 (404), 32–40.

© Видавництво ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2024. Опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

СПІВПРАЦЯ ВОЛОДИМИРА ЯСТРЕБОВА ІЗ ЗАКОРДОННИМИ ПЕРІОДИЧНИМИ ВИДАННЯМИ

Анотація / Abstract

В основу публікації покладено результати дослідження, пов'язані з вивченням наукового доробку відомого історика, етнографа, археолога, краєзнавця другої половини XIX ст. Володимира Миколайовича Ястребова. Його життя та наукова спадщина досі маловивчені. На нашу думку, це спричинено відсутністю особового архіву вченого й розпорошеністю відомостей про його життя та діяльність. Саме тому важливо поетапно й детально розглянути кожен окремий напрям досліджень В. Ястребова в процесі вивчення його життя та наукової спадщини. Вагомим складником наукової спадщини В. Ястребова і значимим етапом власне його наукового шляху була комунікація вченого

із закордонними колегами та оприлюднення матеріалів його кропіткої роботи в середовищі науковців за кордоном і публікація розвідок у зарубіжних періодичних виданнях.

У статті вперше розглянуто питання співпраці Володимира Ястребова з іноземними колегами-науковцями, видавництвами та із зарубіжними науковими товариствами. Основним вектором пропонованого дослідження став пошук та аналіз публікацій В. Ястребова у закордонних виданнях. Окрім того, важливим завданням, яке ми ставили перед собою, було з'ясування причин, що підштовхували дослідника до розширення наукової комунікації. Однією з основних таких причин насамперед була можливість у В. Ястребова друкувати результати його етнографічних досліджень, незважаючи на цензуру та заборони. У розвідці також ідентифіковано закордонні видавництва, з якими співпрацював дослідник, названо основні проблеми, з якими зіштовхнувся Володимир Миколайович у процесі такої співпраці, визначено хронологічний період, протягом якого історик мав наукові контакти за кордоном, названо кількість та визначено зміст опублікованих в іноземних виданнях статей.

Ключові слова: Володимир Ястребов, періодичні видання, закордонні періодичні видання, наукова комунікація, етнографічні дослідження.

The published work is based on the results of an investigation connected with the study of the scientific heritage of the famous historian, ethnographer, archaeologist, local historian of the mid to late 19th century Volodymyr Mykolaiovych Yastrebov. His life and scientific heritage are still poorly known. In our view, this is caused with the absence of a personal archive of the scholar and the scattered nature of information about his life and activities. Therefore, a phased, detailed consideration of each specific area of V. Yastrebov's research is crucial for conducting a comprehensive study of his life and scientific heritage.

The scientist's communication with foreign colleagues and the publication of his research materials among foreign scientists and in international periodicals are important components of V. Yastrebov's scientific heritage and a significant stage in the scientist's own academic path.

The issue of Volodymyr Yastrebov's collaboration with foreign academic colleagues, international publishing houses, and foreign scientific societies is considered in the article for the first time. The search for and analysis of V. Yastrebov's published works in foreign editions have become the main focus of the submitted study. Additionally, an important task we have set for ourselves is to identify the reasons motivating the researcher to expand his scientific communication. An opportunity to publish the results of his ethnographic research despite fear of censorship and bans is one of the main reasons.

Foreign publishing houses cooperating with the researcher are also identified in the article. The main problems Volodymyr Mykolaiovych has encountered in the process of such work are named, the chronological period during which the historian has scientific contacts abroad are determined, the number and content of the articles published in foreign journals are considered.

Keywords: Volodymyr Yastrebov, periodicals, foreign periodicals, scientific communication, ethnographic research.

Постановка проблеми. Важливим етапом наукового шляху будь-якого дослідника є його вихід на міжнародний рівень. На цьому етапі відбувається представлення закордонним колегам власного наукового доробку, налагодження нових комунікаційних зв'язків, обмін науковими результатами та досвідом.

Володимир Ястребов – учений, дослідник ХІХ ст., знаний археолог, історик, етнограф, автор кількох монографій, низки наукових статей і розвідок. Він був відомий у середовищі науковців як місцевого, регіонального рівня, так і загальноімперського. Його дослідження були високо оцінені рядом наукових товариств, а його праці друкувались і в спеціальних, і в науково-популярних

виданнях Російської імперії. Так, результати археологічних досліджень науковець друкував у виданні «Археологічні відомості та замітки», у журналі «Старожитності. Праці Імператорського Московського археологічного товариства». На сторінках часопису «Київська старовина» дослідник опублікував близько сотні робіт з історичної тематики, там надрукував і низку етнографічних розвідок. Статті авторства В. Ястребова можна також знайти в таких періодичних виданнях, як «Етнографічний огляд», «Педагогічний вісник», «Єлисаветградські відомості», «Російська старовина» та ін. Водночас питання пошуку та аналізу публікацій В. Ястребова в закордонних виданнях залишилося поза увагою дослідни-

ків, тому потребує детального вивчення. Запропонована нами розвідка є актуальною як у світлі дослідження наукової спадщини вченого, так і реконструкції його життєвого шляху.

Завданнями цих студій є:

- з'ясування причин, які спонукали дослідника до пошуку шляхів виходу на закордонні видання та співпраці з ними;
- установлення хронологічних меж співпраці В. Ястребова із закордонними видавництвами;
- ідентифікація власне закордонних видавництв, з якими співпрацював Володимир Ястребов;
- установлення кількості та розпізнання робіт дослідника на сторінках закордонних видань;
- аналіз результатів співпраці Володимира Ястребова із зарубіжними колегами.

Виклад основного матеріалу. Уперше інформація про публікації історика в закордонних виданнях трапляється в 1898 році у статті сучасника В. Ястребова земського статиста Євгена Борисова «Херсонська губернська архівна комісія», де автор зазначає, що йому відома робота В. Ястребова «Весільні обрядові хліби в Україні» (*Pains de Noces ritueles en Ukraine*), надрукована французькою мовою 1895 року в журналі «Огляд народних звичаїв» (*Revue des traditions populaires*) [2, с. 204]. Також деякі відомості про особливості співпраці дослідника із закордонними виданнями міститься в його епістолярії [3].

Головною ціллю Володимира Ястребова було вивчення місцевої історії, збирання старожитностей та оприлюднення через публікацію в різних виданнях результатів своєї роботи. Однак імперські видання за браком коштів та через обмеження цензурою не завжди погоджувалися видавати роботи так, як того хотів дослідник. На нашу думку, це стало однією з основних причин пошуку Володимиром Ястребовим шляхів публікації своїх досліджень за кордоном. У співпраці з іноземними видавництвами дослідник

бачив можливість оприлюднення матеріалів, які з певних причин не можна було надрукувати у вітчизняних журналах. Окрім того, розміщенням своїх робіт у закордонних виданнях, пропонуванням своїх послуг дописувача в зарубіжні періодичні видання В. Ястребов мав на меті отримувати їх у вигляді авторського екземпляра й таким чином ознайомлюватись із закордонними науковими новинками. Про такий спосіб поповнення своєї бібліотеки він писав у листах до Ф. Вовка: «Я міг би написати звіти хоча б для “Antropologie” (“Антропологія”) або для іншого французького журналу, який порадите, особисто я дуже цікавився б цим шляхом сам просвітитись, тобто отримувати журнал...» [3, с. 22], або «Які можуть бути відносини з журналом “Am Ur-Quell” (“З джерела”)? – чи висилають вони в обмін чи написати їм що-небудь?» [3, с. 45], та до М. Сумцова: «Іншу половину думаю надіслати в Паризьку “Antropologie”, заради того, щоб отримати можливість повчитися у французів по отриманому екземпляру журналу, який коштує по підписці досить дорого» [3, с. 110]. Слід зауважити, що Володимир Ястребов, вважаючи себе провінційним ученим, завдяки публікації своїх робіт за кордоном мав якщо не здобути наукове визнання за кордоном, то хоча б заявити про себе як про науковця вищого, ніж провінційний, рівня.

Із епістолярію В. Ястребова відомо, що в 1890-х роках активізується його спілкування з українським ученим, етнографом, антропологом Федором Кіндратовичем Вовком, який на той час жив у Франції та активно займався популяризацією української культури за кордоном. Зі змісту їхньої переписки видно, що саме Федір Вовк познайомив Володимира Ястребова з французькою періодикою та активно допомагав налагоджувати зарубіжні зв'язки. Особисте ж знайомство В. Ястребова з Ф. Вовком, можливо, відбулося в Парижі 1879 року під час закордонної подорожі Володимира Миколайовича. Дослідниця біографії В. Ястребова, його

сучасниця Н. Бракер зазначала: «У Парижу він познайомився з П. А. Лавровим, і, правдоподібно, з Ф. К. Вовком, з яким пізніше листувався в наукових справах... Усі ці мандрівки були етапами його праці і загального розвитку...» [2, с. 84].

Упродовж 1894–1895 років листування між В. Ястребовим та Ф. Вовком стає більш інтенсивним та продуктивним. Федір Вовк високо цінував Володимира Миколайовича як гарного дослідника та збирача етнографічних матеріалів на Півдні та в Центрі України. В. Ястребов був для Ф. Вовка надійним «постачальником» етнографічних матеріалів, а Федір Вовк своєю чергою рецензував роботи Володимира Ястребова, знайомив із бібліографічними новинками, надсилав йому із-за кордону літературу. У листі від 28 березня 1895 року В. Ястребов дякує Ф. Вовку за позитивний відгук про його роботи та за те, що той вислав йому журнал «Огляд народних звичаїв» (*Revue des traditions populaires*). У цьому ж листі історик ділиться своїми враженнями від періодичного видання: «Від “*Revue des trad[itions] pop[ulaires]*” я у захваті. Прочитавши надісланий Вами номер, я багато що побачив й багато чим зацікавився... Познайомившись з журналом, можливо, випишу, а можливо, що й матеріал якийсь вишлю...» [3, с. 30].

Із Федором Вовком дослідник радився з приводу вибору тем для статей, консультувався щодо обсягу матеріалу та можливості доповнення робіт графічними матеріалами. Питання друку графічних матеріалів взагалі було болючим питанням для В. Ястребова. Редакції київських, харківських, одеських видань відмовляли дослідникові в публікації графічних додатків до його праць, найчастіше мотивуючи відмову недостатністю коштів. Тож, отримавши відмову надрукувати археологічну карту Херсонської губернії в місцевих виданнях, Володимир Ястребов просить Федора Вовка дізнатись про можливість друку цих матеріалів за кордоном: «Я їх активно фотографую і маю намір надрукувати... Чи не маєте можливості видати

в Парижі мої таблиці, та й карту також. Надсилаю ще малюнок весільного каравая... Уявіть, не пам'ятаю ні одного надрукованого. Не бажаєте скористатись?». Лише монографія В. Ястребова «Лядинський і Томніковський могильники Тамбовської губернії» була видана з графічними додатками. У французькому журналі «*Revue des traditions populaires*» за серпень 1895 року була надрукована стаття (єдина із відомих сьогодні) історика «*Pains de nocces rituelles en Ukraine*» з графічними додатками [15].

У процесі співпраці із закордонними виданнями В. Ястребов зіштовхнувся з низкою проблем, основною з яких був переклад. Деякі статті та замітки він перекладав сам. Однак розуміючи специфіку термінології матеріалу, дослідник хотів, щоб роботи перекладала людина, яка була б знайома з побутом та мовою українців. Тому з проханням допомоги з перекладом своїх матеріалів французькою мовою він також звертався до Ф. Вовка. В одному з листів він писав Ф. Вовку: «...річ у тому, що вона [стаття. – О. С.] потребує від перекладача знайомства з малоросійським побутом та мовою і тут я не мав можливості знайти такого, а сам не володію французькою мовою настільки, щоб писати без помилок... Тому велике прохання до Вас: перекладіть самі, хоч стаття й не маленька, або, в крайньому випадку, дайте перекласти й відредагуйте. Якщо знайдете потрібним що-небудь скоротити чи змінити стиль – не тільки не буду в претензії, але й дякувати буду й в цьому покладаюсь на Вас повністю...» [3, с. 46]. Відомо, що переклад французькою мовою статті В. Ястребова «Обрядові хліби в Україні» для «*Revue...*» здійснила дружина Ф. Вовка. Проблеми з перекладом спонукали дослідника робити вибір між закордонними та російськими виданнями. Так, історик, готуючи статтю для «*Антропології*» (*L'Anthropologie*) про парубоцтво, все ж таки віддає перевагу російському виданню, оскільки це давало можливість подати цитати кореспондентів мовою оригіналу, які в перекладеному вигляді, на

думку дослідника, втратили б свій специфічний сенс [3, с. 64]. Опрацьовуючи публікації В. Ястребова в закордонних виданнях, ми звернули увагу на те, що там не трапляється слово «Малоросія». Натомість скрізь вживається слово «Україна». Водночас у вітчизняних виданнях замість терміна «Україна» вжито «Малоросія».

Ще однією проблемою спільної роботи історика з іноземними видавництвами була нерегулярність надходжень замовлених закордонних періодичних видань до адресата. Володимир Миколайович неодноразово у своїх листах звертався до Ф. Вовка з проханням посприяти у вирішенні цієї проблеми безпосередньо у видавництвах. Також науковець особисто листувався із цього приводу з редакторами видань. В одному з листів до Ф. Вовка він робить висновок, що, можливо, закордонна періодика не доходить до нього через імперську цензуру: «*Revue d[es] tr[aditions] p[opulaires]*» не отримую вже другий місяць; також не отримав № 9 *Melusine*. Не розумію, що це значить... Але якщо причина – цензура, то хоч покинь усю справу. “Записки тов. ім. Шевченка” не пускають до Росії...» [3, с. 71].

Ім'я В. Ястребова як автора статті в закордонній періодиці трапляється ще в 1882 році. Інформація про одну з перших історичних розвідок молодого вченого про співака Йосипа Петрова згадується у французькому бібліографічному виданні «Полібібліон: універсальний бібліографічний журнал» (*Polybiblion: fanrevue bibliographique universelle*) за січень 1882 року [11]. Це була перекладена французькою мовою бібліографія статей російського періодичного видання «Руська старовина» за 1882 рік.

Однак найчастіше ім'я Володимира Ястребова можна побачити на сторінках французьких видань «*L'Antropologie*» та «*Revue des Traditions populaires*» саме в 1895 році. Окрім «*Revue...*» та «*L'Antropologie*», В. Ястребов був знайомий із французькими періодичними виданнями, такими як «*Мелюзіна*» (*Melusine*), «3 таєм-

ного» (*Κρυπταδία*), та німецькомовним журналом «3 джерела» (*Am Ur-Quell*). Усі ці видання були засновані в останній чверті XIX століття й містили статті етнографічного, етнологічного та антропологічного змісту. Редакторами цих видань були відомі тогочасні науковці й дослідники старовини. Так, журнал «*L'Antropologie*» був заснований 1890 року в Парижі. Редакторами були Еміль Картайяк, Ернест-Теодор Хамі та Поль Топінар. Періодичне видання «*Revue des Traditions populaires*» засновано в Парижі в 1885 році Полем Себільйо. Збірники «*Κρυπταδία*» виходили в Парижі в 90-х роках XIX ст. й публікували на своїх сторінках «сороміцькі пісні», оповіді, казки. Французький журнал «*Melusine*» був заснований 1875 року Еженом Роландом і археологом Генрі Гейдозом. Німецькомовний народознавчий часопис «*Am Ur-Quell*» заснований у 1892 році в Австро-Угорщині австрійським етнологом та фольклористом Фрідріхом Крауссом і був одним із найвідоміших етнографічних видань кінця XIX ст. в Європі. Причому В. Ястребов зазначав, що французькі видання були досить дорогими, у той час як німецьке видання «*Am Ur-Quell*» – дешевим, досить змістовним та різноманітним.

У французькомовному періодичному виданні «Археологічний журнал» (*Revue archeologique*) відомий французький археолог Саломон Райнах згадує Володимира Ястребова як одного з небагатьох, хто завдяки своїй роботі дав можливість ученим на Заході ознайомитися з археологічними знахідками на півдні Російської імперії [7].

У 1895 році у французьких виданнях «*L'Antropologie*» та «*Revue des Traditions populaires*» було розміщено три рецензії Ф. Вовка на монографії В. Ястребова «Матеріали по етнографії Новоросійського краю», «Лядинський і Томниковський могильники» та «Опит топографічного опису старожитностей Херсонської губернії». Усі роботи було виконано французькою мовою.

На сторінках цих самих видань цього ж року натрапляємо також на чотири статті та замітки авторства В. Ястребова. Замітка В. Ястребова «Весілля свічки», розміщена в розділі «Професійні свята» (*Fetes de Metiers*), містить інформацію про ритуали зі свічкою, що їх здійснювали робітники Миколаєва, Харкова, Києва. Повідомлення «Підземна дзвіниця» опубліковано в рубриці «Затоплені міста» (*Les villes Engouties*). Автор ознайомлює читачів з легендою про затоплене м. Кияж.

Стаття французькою мовою «Ритуальні хліби в Україні» розміщена в розділі «Традиційні солодощі» (*Gateaux et bonbons traditionnels*). У ній ідеться про ритуальні весільні хліби, поширені на території Центру України. Розвідка надрукована разом із графічними додатками (три фотовідбитки ритуальних хлібів). Подібна за інформаційною наповненістю робота В. Ястребова була опублікована в журналі «Київська старовина» лише в 1897 році під назвою «Весільні обрядові хліби у Малоросії» [4]. Причому відомо, що цю статтю дослідник надсилав до редакції «Київської старовини» одночасно з поданням її до видавництва «Revue...» в 1895 році. В. Ястребов нарікав, що за весь час існування «Київська старовина» до того часу не надрукувала нічого про весільні хліби. Він уважав, що такому виданню має бути соромно, що цей матеріал швидше буде надруковано за кордоном.

В. Ястребов, як справжній дослідник, збирав етнографічний матеріал різного змісту. У нього також були підготовлені статті, які, як уже зазначалося, з огляду на тогочасну цензуру, що активно діяла в Російській імперії, не було змоги надрукувати. Тому В. Ястребов, розуміючи важливість для науки й такого матеріалу, намагався все ж таки увести його в науковий обіг. Для цього він розглядав можливість публікації розвідок етнографічного змісту, що заборонялося в Росії, у закордонних виданнях. Дізнавшись зі статей Миколи Сумцова про існування «десь закордоном» збірників «Крѣпѣдіа»,

В. Ястребов звернувся до Ф. Вовка з проханням допомогти надрукувати їх. В одному з листів він написав: «...надішлю уже Вам зразу й інші Крѣпѣдіа, які у мене є: скористайтесь ними або безпосередньо самі, або надрукуйте у вказаному збірнику, який, очевидно, Вам відомий...». Утім, що цікаво, В. Ястребов не хотів підписуватися й навіть не просив вислати йому екземпляри цих збірок зі своїм матеріалом: «З надісланою заміткою робіть, що хочете, друкуйте, хоч в Крѣпѣдіа, я не женусь за ім'ям, особ[ливо] під такою стидобою, а відбитки такої штуки також ні до чого...» [3, с. 74].

У збірці «Крѣпѣдіа» в 1898 році в рубриці «Фольклор України» було надруковано сороміцькі весільні пісні, легенди та казки із застосуванням нецензурної лексики. Автора текстів не зазначено, однак вказано регіон їх походження. Окрім того, із переписки В. Ястребова з Ф. Вовком видно, що опублікований у вказаній збірці сороміцький фольклор є саме тим, що був наданий відомому етнографу дослідником.

Отже, уперше ім'я В. Ястребова з'явилося на сторінках іноземної періодики в 1882 році. Активна ж фаза його спільної роботи із закордонними виданнями припадає на 1895 рік. Упродовж цього року там побачили світ сім робіт В. Ястребова, у тому числі три рецензії Ф. Вовка на праці В. Ястребова. У 1898 році деякі етнографічні матеріали В. Ястребова було надруковано у збірці «Крѣпѣдіа». Усі ці роботи написано французькою мовою й опубліковано в іноземних виданнях, що робить їх малодоступними для дослідників.

Співпраця В. Ястребова із закордонними видавництвами, окрім власне публікації його робіт на сторінках іноземних періодичних видань та популяризації української культури за кордоном, мала й інші позитивні результати. Зокрема, ознайомившись із франкомовними та німецькомовними журналами, Володимир Миколайович мав на меті ознайомити своїх найближчих колег з особливостями зарубіжної етнографії та просив дозволу передрукувати деякі статті в пере-

кладі російською мовою на сторінках місцевих періодичних видань.

Аналізуючи опублікований у журналах зарубіжний етнографічний матеріал, В. Ястребов отримував інформацію про форми та методи роботи закордонних учених. Володимирові Миколайовичу імпонували методи роботи, які застосовували французькі дослідники: «...Й треба правду сказати, як уміють французи працювати, підбирати факти, не хехтючи ніякими крихтами, групувати їх, вгадувати їхнє значення та узагальнювати...», – писав він у листі до Федора Вовка [3, с. 29]. Обмін досвідом був одним із головних результатів співпраці В. Ястребова із закордонними колегами. Слід зауважити, що у процесі співпраці з іноземними видавництвами історика пощастило налагодити контакти з Л. Нідерле, П. Себільйо та Е. Роландом.

Важливим результатом співпраці Володимира Ястребова з іноземними видавництвами стало обрання його членом французького «Товариства народних традицій» (*Revue des traditions populaires*) у 1895 році. Це товариство було засновано в Парижі Полем Себільйо в 1885 році й об'єднувало навколо себе відомих етнографів, антропологів, істориків та інших любителів народних традицій. Відомими членами «Товариства...» були Ежен Роланд, Лойс Брюйр, Поль Себільйо, Шарль Плуа, Фелікс Арноден, Федір Вовк та ін. Особливістю цього Товариства було влаштування спеціальних зібрань (у вигляді обідів-вечер), де обговорювали різні етнографічні новинки. Ці зібрання мали назву «Вечеря з Матір'ю-гускою». Проводили їх раз на місяць і детально описували на сторінках «Revue...» в рубриці «Нотатки та опитування» (*Notes et enquêtes*).

Своє враження від опису одного з таких зібрань товариства В. Ястребов описав у листі до Ф. Вовка: «...опис “Dîner de la mère l'Oye” («Вечеря з Матір'ю-гускою») привів мене у захват – як вони уміють спілкуватись і вчитись запросто, без академічної помпи, жартуючи... та й відгукнутися там є кому:

там й м-р Th. Volkov, й м-р Evw. Lalayantz – й кого тільки немає...» [3, с. 30–31]. Спеціально для демонстрації на одному з таких зібрань «Товариства...» В. Ястребов вислав весільну шишку із с. Констянтинівка Смілянської волості Черкаського повіту й виступив з проханням до Ф. Вовка показати її або на «Diner de la mere L'Oye», або ж на засіданні Товариства, а потім пропонувати прийняти його в члени французького «Товариства народних традицій» [3, с. 38]. 31 травня 1895 року в паризькому ресторані «Наукові товариства» (*Learned Societies*) відбулася чергова, 103-тя, «Вечеря з Матір'ю-гускою» (*Diner de la mere L'Oye*), де Ф. Вовк продемонстрував надісланий В. Ястребовим екземпляр українського весільного обрядового хліба. Крім демонстрації власне хліба, Ф. Вовк ознайомив присутніх з фотографіями інших видів обрядових хлібів, які використовували під час традиційних обрядів в Україні, а також показав статтю В. Ястребова з цієї ж тематики в журналі «Revue...». В описі цього обіду-вечері зазначено, що «на десерт пан Т. Волков виставив пиріг, який використовувався в обрядах шлюбу в Україні, показав декілька фотографій, надісланих паном Ястребовим з Єлисаветграда та його статтю для “Revue...” Це спілкування дуже зацікавило гостей і дало привід для обміну зауваженнями...» [5]. Із подальшого листування В. Ястребова з Ф. Вовком бачимо, що Володимира Миколайовича було прийнято у члени французького «Товариства народних традицій». Повідомлення про зарахування в члени «Товариства...» було відправлено дослідникові засновником цього товариства Полем Себільйо, з яким у подальшому В. Ястребов листувався особисто [3, с. 55].

Висновки. Отже, досліджуючи питання співпраці Володимира Ястребова з іноземними видавництвами, вдалося зрозуміти причини, що спонукали дослідника шукати шляхів виходу на закордонні видання та співпраці з ними; установити хронологічні межі співпраці В. Ястребова із закор-

донними видавництвами; ідентифікувати власне закордонні періодичні видання, на сторінках яких публікували його роботи; установити кількість публікацій дослідника на сторінках закордонних видань; з'ясувати

проблеми, з якими зіштовхнувся науковець у процесі підготовки матеріалів до закордонних видань; проаналізувати результати співпраці Володимира Ястребова із закордонними колегами.

Джерела та література

1. Борисов Е. Херсонская губернская ученая архивная комиссия. *Сборник Херсонского земства*. Херсон : Тип. О. Д. Ходушиной, 1898. № 1–4. 1898. С. 202.
2. Бракер Н. Володимир Миколайович Ястребов. (До тридцятих роковин смерті). *Україна*. Київ, 1929, березень – квітень (33). С. 80–91.
3. Собчук О. В. Епістолярна спадщина Володимира Ястребова. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 129 с.
4. Ястребов В. Свадебные обрядные хлебы в Малороссии. *Киевская Старина*. 1897. № 11. С. 281–288.
5. Harou Alfred M. «Dîner de la mère l'Oye». – «Notes et enquêtes». *Revue des Traditions populaires*. Paris, 1895. T. VI. № 6. Juin. P. 375.
6. Kryptadia: recueil de documents pour servir à l'étude. Paris, 1898. Vol. V: Folklore de l'Ukraine. P. 1–181.
7. Reinach S. Chronique d'orient. *Revue archeologique*. Paris, 1895. T. XXVII. № 7. 01 juillet – decembre. P. 347.
8. Volkov, Th. Critique de l'article de Yastrebov V. N. Les necropoles de Liada et de Tomnikov, du gawernement de Tambow. Matériaux pour l'archeologie de la Russsie, publ. parla Commission impériale archéologique, 63–91 p. avec 45 pl. et 51 gr. dans ie texte. Saint-Petersbourg. 1893. *L'Antropologie*. Paris. 1895. T. 6. P. 446–450.
9. Volkov, Th. Critique de l'article de Yastrebov V. N. Matériaux pour l'Etnographie de la Nouvelle-Russsie. Odessa, 1894. 202 p. *Revue des Traditions populaires*. Paris, 1895. T. X. P. 123–124.
10. Volkov, Th. Critique de l'article de Yastrebov V. N. Essai d'aperçu topographique des antiquités du gouvernement de Kherson. Odessa, 1894. 116 p. (Extr.des Mémoires de la Sosiété imp. d'histoireel des antiqultes d'Odessa, t. XVII). *L'Antropologie*. Paris, 1895. T. 6. P. 324–326.
11. Yastrebov V. Josepf Petrov, chanter-artiste, anees de son enfance et de sa jeunesse (1805–1838). *Polybiblion: revue bibliographique universelle*. (*Russkaya starina (L'Antiquite russe)*). Paris, 1895. P. 373.
12. Yastrebov V. Kytége. *Revue des Traditions populaires*. Paris, 1895. T. CLI. № 6. Juin. P. 367–368.
13. Yastrebov V. Le mariage de la chandelle. *Revue des Traditions populaires*. Paris, 1895. T. CXL. № 5. Mai. P. 276–277.
14. Yastrebov V. Le mariage du cierge. *Revue des Traditions populaires*. Paris. 1895. T. X. № 6. Juin. P. 329.
15. Yastrebov V. Pains de nocés ritueles Ukraine. *Revue des Traditions populaires..* Paris, 1895. T. VIII. № 8. Août. P. 454–460.

References

1. BORISOV, E. Kherson Governorate Academic Archival Commission. *Collection of the Kherson Zemstvo*. Kherson: O. D. Khodushina's Printing House, 1898, no. 1–4, pp. 202 [in Russian].
2. BRAKER, Nataliia. Volodymyr Mykolaiovych Yastrebov. (On the Occasion of the Thirtieth Anniversary of Death). *Ukraine*. Kyiv, 1929, March-April (33), p. 80–91 [in Ukrainian].
3. SOBCHUK, Olha. Epistolary Heritage of Volodymyr Yastrebov. – Kropyvnytskyi: Imex-LTD, 2020, 129 pp. [in Ukrainian].
4. YASTREBOV, Vladimir. Wedding Ceremonial Breads in Ukraine. *The Kievan Past*, 1897, no. 11, pp. 281–288 [in Russian].
5. HAROU, M. Alfred. «Dîner de la mère l'Oye». – «Notes et enquêtes» [“Mother Goose Dinner”. – “Note Sand Investigations”]. *Revue des Traditions populaires* [Review of the Folk Traditions]. 10 Année [10th year]. Tome VI [vol. 6], no. 6, Juin [June] 1895. Paris, pp. 375 [in French].
6. Kryptadia: recueil de documents pourserverà l'étude [Secret: Collected Documents for the Study]. Vol. 5. Folklore de l'Ukraine [Folklore of Ukraine]. Paris, 1898, pp. 1–181 [in French].
7. REINACH, Salomon. Chroniques d'Orient [The Eastern Chronicles]. «Revue archeologique» [Archaeological Review], 1895, vol. 27, 01 juillet-decembre [July–December], no. 7, Paris, pp. 347 [in French].

8. VOLKOV, Théodore. Review of the Article by Yastrebov V. N. Les necropoles de Liada et de Tomnikov, du gawernement de Tambow [The Necropolises of Liada and Tomnikov, given to Tambov. *Matéria ux pour l'archeologie de la Russie, publ. parla Commission impériale archéologique* [Materials for the Archeology of Russia, Published by the Imperial Archaeological Commission], pp. 63–91 with 45 pl. and 51 gr. in the text. Saint-Petersbourg, 1893. *L'Antropologie* [Anthropology]. Paris, 1895, vol. 6, pp. 446–450 [in French].

9. VOLKOV, Théodore. Review of the Article by Yastrebov V. N. Matériaux pour l'Etnographie de la Nouvelle-Russie [Materials for the Ethnography of New Russia]. Odessa, 1894, 202 pp. *Revue des Traditions populaires* [Review of Folk Traditions]. Paris, 1895, vol. 10, pp. 123–124 [in French].

10. VOLKOV, Théodore. Review of the Article by Yastrebov V. N. Essai d'aperçu topographique des antiquités du gouvernement de Kherson [Essay on a Topographical Overview of the Antiquities of the Kherson Government]. Odessa, 1894, 116 pp. (Extr. des Mémoires de la Société imp. d'histoire et des antiquités d'Odessa, t. XVII) [(Extract from the Memoirs of the Imperial Society of History of Antiquities of Odessa, vol. 17)]. *L'Antropologie* [Anthropology]. Paris, 1895, vol. 6, pp. 324–326 [in French].

11. YASTREBOV, Vladimir. Joseph Petrov, chanter-artiste, années de son enfance et de sa jeunesse (1805–1838) [Joseph Petrov, Singer-Artist, Years of His Childhood and Youth (1805–1838)]. *Polybiblion: revue bibliographique universelle* [Polybiblion: Universal Bibliographical Review]. (Russkaya starina (L'Antiquité russe)) [The Russian Past]. Paris, 1895, pp. 373 [in French].

12. YASTREBOV, Vladimir. Kytége. *Revue des Traditions populaires* [Review of the Folk Traditions]. Paris, 1895, vol. 151, no. 6, Juin [June], pp. 367–368 [in French].

13. YASTREBOV, Vladimir. Le mariage de la chandelle [The Wedding of the Candle]. *Revue des Traditions populaires* [Review of the Folk Traditions]. Paris, 1895, vol. 140, no. 5, Mai [May], pp. 276–277 [in French].

14. YASTREBOV, Vladimir. Le mariage du cierge [The Wedding of the Candle]. *Revue des Traditions populaires* [Review of the Folk Traditions]. Paris, 1895, vol. 10, no. 6, Juin [June], pp. 329 [in French].

15. YASTREBOV, Vladimir. Pains de nocces rituels en Ukraine [Ceremonial Wedding Breads in Ukraine]. *Revue des Traditions populaires* [Review of the Folk Traditions]. Paris, 1895, vol. 8, no. 8, Août [August], pp. 454–460 [in French].

Отримано / Received 30.04.2024

Рекомендовано до друку / Recommended for publishing 05.12.2024